

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr., za pol leta 1 gold, 70. kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold. 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 11. julija 1888.

O b s e g: Preprosta latasta vrata. — Katera sadna plemena in katere vrste izmed njih naj pomn ožujemo. — Govor poslanca dr. Poklukarja. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. Govor poslanca Kluna. — Nasledki „šnopsa“. — Naši dopisi. — Noviĉar. —

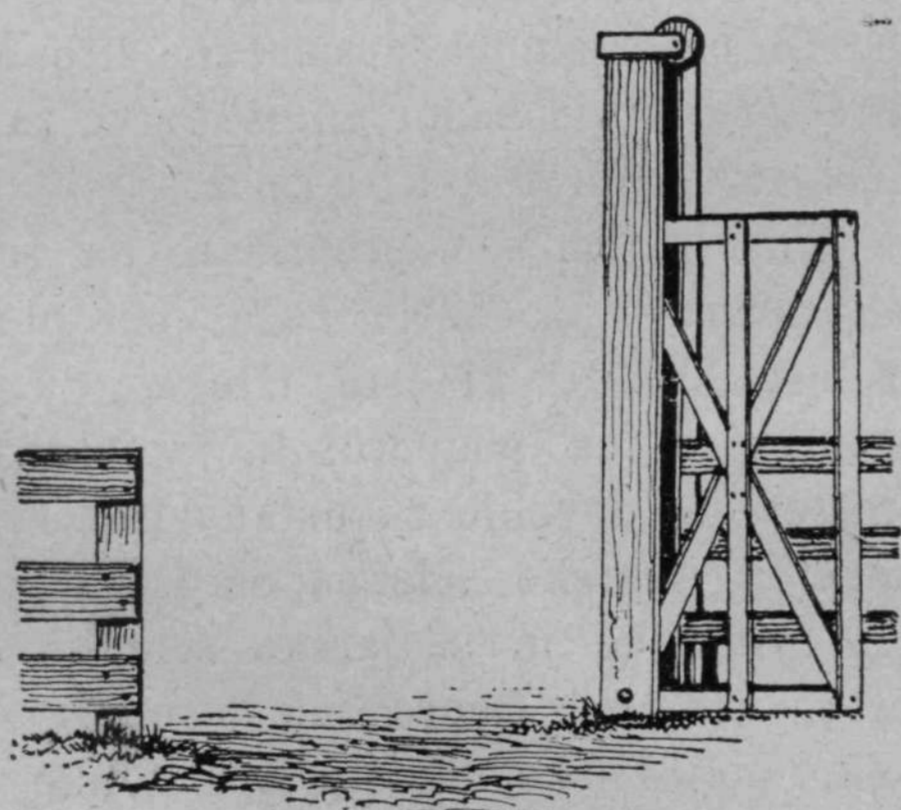
Gospodarske stvari.

Preprosta latasta vrata.

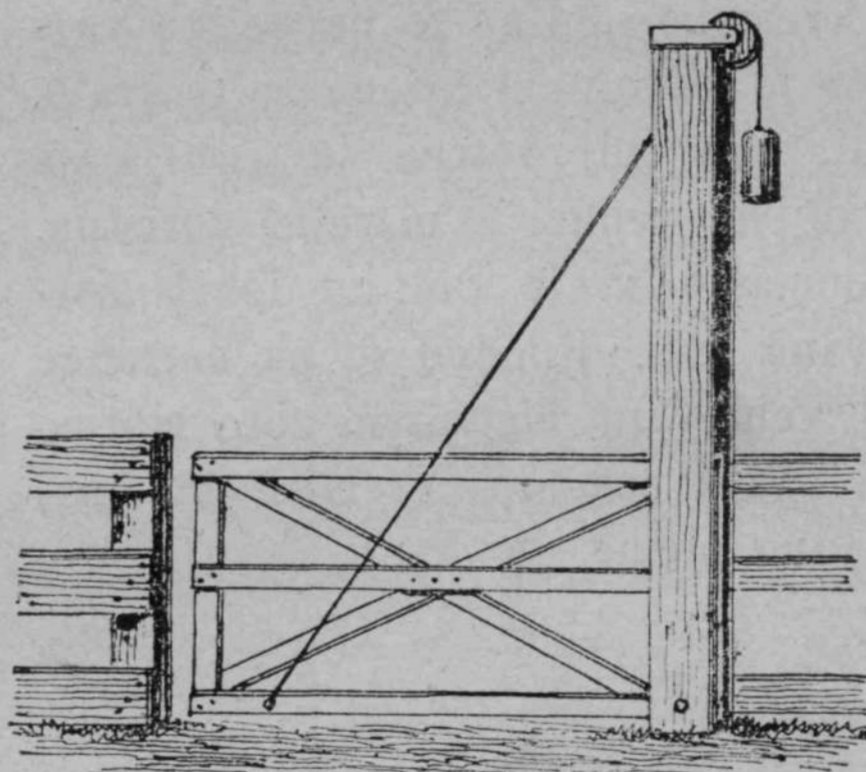
Po Ameriki rabijo v ograjah preprosta vrata od lat, kakeršna kažeta podobi 49. in 50. Podoba 49. kaže vrata odprta, podoba 50 pa zaprta. Vrata so v ravnotežji z utežjo, katera je privezana z vrvico na vrata ter gre čez škripec. Da se vrata privzdignejo in odpro, zadostuje najmanjša sila.

Vrata se namreč zasučejo okoli osi, katera je pritnjena med dve vštric postav-

ljeni vereji. ter smuknejo, kadar se odpro, skozi vereji. Prednost tacih preprostih vrat je, da ni treba zaprtih zapahovati s kakšno posebno pripravo, ker jih človek lahko odpre, živina pa s pritiskom ne.

Podoba 49.

Podoba 50.

ali pa v dveh desetletjih. K temu uspehu je pa gotovo prav veliko pripomogla prejšnja vinarska in sadjarska šola na Slapu, ki je vplivala na razvoj sadjarstva po svojih učencih in po učiteljih, ki so hodili v učiteljske tečaje, ter po lepem drevju iz svoje drevesnice. Kakor hitro bode velikanska drevesnica c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani začela sadno drevje oddajati, in isto tako

tudi velika drevesnica deželne kmetijske šole v Grmu ter drevesnice po vrtih ljudskih šol, tedaj pa bodemo z mogočnimi koraki napredovali na Kranjskem v sadjarstvu. Povzdiga našega sadjarstva je velevažen faktor za razvoj bodočega kmetijskega blago-

stanja. Ni pa že dovolj samo saditi veliko sadnega drevja; sadjarstvo nam bode želeni dobiček donašalo le tedaj, ako bodemo sadili vsakemu kraju posebno primerna sadna plemena in njih vrste.

Glede podnebja in krajevih razmer moremo kranjsko deželo deliti v pet sadnih delov. Ti so: 1. Vipavska in Vremška dolina, 2. Pivka z Rovtami, 3. Ljubljanska in sploh gorenjska ravnina, 4. Gorenjsko in 5. Dolenjsko. Natančne meje se seveda tem delom ne dado določiti. Vprašamo torej, katera sadna plemena in katere vrste izmed njih odgojimo po teh delih dežele, da bode sadjarstvo prinašalo kolikor mogoče največi dobiček.

V Vipavski in Vremški dolini je podnebje južno, tod uže rodeva vinska trta. Po teh krajih, zlasti pa v Vipavski dolini, ni sadnega plemena, ki bi moglo več dobička prinašati, nego vinska trta, in sicer njene

Katera sadna plemena in katere vrste izmed njih naj pomnožujemo.

Spisal Rihard Dolenc.

I.

Sadjarstvo se je pri nas pričelo, hvala Bogu, prav živahno dvigati. Sadnega drevja posade sedaj po nekaterih krajih v enem letu več, nego so ga prej v enem

zgodnjo vrste. Vipavci naj bi se vendar uže odločili ter začeli pridelovati prav zgodnjega namiznega grozdja toliko, kolikor ga pridelujejo po Tirolskem in sedaj tudi uže po Primorskem. V sadni trgovini je zgodnje grozdje najbolj cenjeno blago. Za vino porabljeno grozdje ne da nikdar toliko dohodka nego sveže prodano grozdje. Vipavci naj bi zato po svojih najboljših legah pridelovali prav zgodnje grozdje, kakor: avguštano, muškatelec, portugalko, rdeči in hrustljavi španjol, zgodnji rdeči veltlinec itd. V Vipavski in Vremski dolini more lepe in velike dohodke donášati tudi češnja. Češnja je prvi sad, zato si ga vsak želi, in čim zgodnejše so češnje, tem več so vredne. Želeti je, da bi po imenovanih krajih bolj razširili zgodnje vrste češenj, kakeršne so Klosterneuburška, Dornberška in Rihenberška. Tudi poznejše vrste češenj naj Vipavci pridno sade, saj jih morejo še vedno poprej prinesiti na prodaj, nego drugi kraji svoje najzgodnejše; take češnje so: rdeča in bela mehkužnica, pisana hrustavka ali cepljenka. Zadnja češnja sicer ni posebno dobra v jed, a je najboljša za kandite in za vkuhavanje, priporočam jo pa zato Vipavcem, ker jo je prav lahko prodati v tovarno za kandite. Pisatelj tega članka je skupoval na Slapu več let češnje, a pisanih hrustavk ni dobil nikdar dovolj. Posebno lepe pisane hrustavke imajo po Dolenjskem (koder jih imenujejo bajnkiršen.) Vipavci in Vremci naj si priskrbe cepičev teh vrst z Dolenjskega; čudili se bodo debelosti te doleajske češnje.

Za Vipavsko in Vremsko dolino je pa velike važnosti tudi marelica, ker je kakor ustvarjena za te kraje. Marelica tem bolj rodi, čim bolj vetrno je. Burja je sicer skoraj vedno škodljiva, vendar je marelici koristna. Marelica ima pa za burjaste kraje tudi to dobro lastnost, da se sad kaj trdno drži. Končno so pa marelice v sadni kupčiji močno zahtevano blago, in zato morem prav živo priporočati Vipavcem in Vremcem, naj pridno vzgojujejo to sadno pleme.

Govor državnega poslanca in odbornika c. kr. kmet. družbe kranjske dr. Poklukarja

v državnem zboru dne 17. maja 1888.

Gospod dr. Poklukar je po splošni obravnavi proračuna kmetijskega ministerstva govor svoj tako le nadaljeval: Po teh splošnih opomnjah hočem, ker mi je dolžnost, nadrobneje govoriti o razmerah dežele, ki me je semkaj poslala. Gospodarskih vprašanj ni moči drugače razpravljati, nego da natančno razloži razmere svoje okolice, kdor jih pozna, in ono poudarja, za kar upa pomoči in zboljšanja. S tega stališča se moram strinjati s stvarnimi razpravami g. predgovornika. Sicer pa smem trditi, da smo na Kranjskem, dasi smo razdeljeni v politični stranki, vendar popolnoma edini v gospodarskih vprašanjih, in mogoče je to uzrok, da smo odstranili nekatera težka bremena, ki so nas trla, dokler nismo

uredili zemljiškega davka. V kmetijski družbi se prav dobro sporazumevata nasprotni si stranki in o stvareh razpravljata stvarno. Želel bi, da bi tako bilo po vsej državi na korist poljedelstvu. (Dobro! na desnici.)

Prehajajoč na posamezne gospodarske razmere na Kranjskem, smem se sklicevati na to, da so večini gospodov znane zemljepisne, oziroma krajevne razmere dežele naše. Mnogo gospodov se je gotovo že po železnici vozilo skozi deželo. Od Zidanega mosta do Divače vidi se velik del dežele, in človeku se lahko vtisne podoba o njej. Imamo od Podkorena na koroški meji pa doli do Jesenic na hrvatski meji Savo, kateri je bila struga, koder je širša, stoletja in stoletja zasuta. Tako n. pr. nahajamo od Kranja pa do Zaloga, kjer se struga stisne skoraj brez presledka veliko peščeno polje z rodovitno zemljo, ki je komaj slab pedenj debela. Po drugi strani imamo veliko gorovje. S oraj ves okraj radovljiški, loški, kočevski in velik del krškega in črnomaljskega so v visokih gorah, ali pa je kraško gorovje, kakor od Postojine do Kolpe.

Po drugod so naši zemlji nevarne povodnji, ali pa je močvirje, in to provzročuje deželi težavna in draga gospodarska dela.

Spominam gospodo najprvo velikega ljubljanskega barja, nižav pri Planini, Cerknici, Loži, Račni, Ribnici, Dobropolji in spodnje krške doline, da imate podobo o velikih gospodarskih nalogah, katere moramo zvršiti. To sem hotel v obče omeniti.

Ko prehajam na posamezne stroke, o katerih hočem pri tej priliki visokemu ministerstvu razložiti želje svoje, pričenam najprvo s poukom.

Tudi o tem sem prepričan, da govorim po mislih vseh tovarišev iz dežele naše, ker ponavljam le sklepe deželnega zbora, ki isto izrekajo, če se zahvaljujem visoki vladi za podporo, ki jo je sedanje poljedelsko ministerstvo dovolilo za ustanovitev in vzdrževanje sadjarske in vinarske šole na Slapu in pozneje za ustanovitev vinarske in sadjarske šole v Grmu pri Novem mestu. (Dobro! Dobro! na desnici.) Želim, da bi nas visoko poljedelsko ministerstvo toliko podpiralo tudi v prihodnje, in da bi v zvezi z vinarsko šolo porabila proti trtni uši vse pripomočke, ki se sedaj znani za najboljše.

Prodavanja popotnega učitelja po deželi pozdravlja ljudstvo z veseljem, in kar je po mojih mislih največ vredno, to je, ko popotni učitelj ob enem nadzoruje šolske vrtove po deželi. Sadjarstvo je šele v povojih, a vendar že kaže najboljši sad; in ker je treba šolske vrtove izročati ravno učiteljem, ki se jim le tedaj speši delo, ako razumejo sadjarstvo, prehajam takoj na veliko važnost sadjarstva po učiteljskih pripravnicah. V zadnjem času so se razmere na ljubljanski pripravnici v tem oziru vzboljšale;*) želim pa, da bi se Nj. ekselencija gospod poljedelski minister glede na to dogovoril z gospodom naučnim ministrom in obračal največo pozornost na ta predmet po učiteljskih pripravnicah.

*) Kolikor je nam znano, so se še poslabšale.